

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Національний університет «Одеська юридична академія»

СОЦІАЛЬНО-ПОЛІТИЧНА ТА ПРАВОВА СИСТЕМА УКРАЇНИ В ЦИФРОВУ ЕПОХУ: СУЧАСНІ ВИКЛИКИ

МАТЕРІАЛИ
Міжнародної науково-практичної конференції

Одеса, 22 квітня 2026 року

Том 1

Одеса
2026

УДК 34:004:316.4(477)
С 70

*Рекомендовано до друку вченою радою
Національного університету «Одеська юридична академія»
(протокол № 8 від 23.04.2026 р.)*

За загальною редакцією академіка **С. В. Ківалова**

**С70 Соціально-політична та правова система України в цифрову епоху: сучасні виклики : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 22 квітня 2026 р.) / заг. ред. С. Ківалова ; НУ «Одес. юрид. академія». – Одеса : Фенікс, 2026. – Т. 1. – 704 с.
ISBN 978-617-8763-15-2**

Матеріали конференції узагальнюють результати наукових досліджень і практичних напрацювань учених, фахівців та представників професійних спільнот, виконаних в умовах воєнного часу та глибоких суспільних трансформацій.

У збірнику представлено широкий спектр наукових розвідок і практико-орієнтованих досліджень, що охоплюють актуальні проблеми публічного та приватного права, функціонування держави, судової та правоохоронної системи, а також трансформації суспільних процесів у цифрову епоху. Значну увагу приділено питанням адміністративного, фінансового, конституційного, міжнародного, морського та митного права, а також сучасним викликам у сфері кримінального права, кримінального процесу, криміналістики та оперативно-розшукової діяльності.

Окремі наукові секції присвячені проблемам удосконалення судоустрою, діяльності прокуратури, адвокатури та інших правоохоронних органів, розвитку трудового права і права соціального забезпечення, а також реформуванню цивільного, господарського, земельного, екологічного та енергетичного права. Збірник відображає також міждисциплінарний характер сучасних досліджень, охоплюючи питання філософії права, світових соціально-політичних процесів, соціології та психології, економіки та підприємництва в умовах війни і повоєнного відновлення. Важливе місце посідають дослідження у сфері інформаційних технологій, кібербезпеки, штучного інтелекту та математичного моделювання як ключових чинників забезпечення національної безпеки.

Крім того, у збірнику висвітлено проблематику педагогіки, лінгвістики права, перекладознавства, журналістики, фізичної та військової підготовки здобувачів вищої освіти.

Збірник розрахований на науковців, викладачів, здобувачів вищої освіти та практиків у галузях права, економіки, соціології, психології, політології, інформаційних технологій і суміжних дисциплін.

УДК 34:004:316.4(477)

Відповідальний за випуск професор **М. Р. Аракелян**

Матеріали видано в авторській редакції.

ISBN 978-617-8763-15-2

© НУ «Одеська юридична академія, 2026
© Автори статей, 2026

Гончарук Владислава Ігорівна

СОЦІЛЬНІ МЕРЕЖІ ТА МЕСЕНДЖЕРИ ЯК ЦИФРОВІ ОБ'ЄКТИ КРИМІНАЛІСТИЧНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ У ЗЛОЧИНАХ, ПОВ'ЯЗАНИХ З ВЕРБУВАННЯМ ТА ЕКСПЛУАТАЦІЄЮ ОСІБ.....636

Дрига Єлизавета Вадимівна

КРИМІНАЛІСТИЧНИЙ АНАЛІЗ ДЖЕРЕЛ «ЧОРНОГО РИНКУ» ЗБРОЇ В УКРАЇНІ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ.....638

Єрофеева Ольга Сергіївна

ПРИЧИНИ ЗЛОЧИННОГО ПОСЯГАННЯ В КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕННЯХ, ПОВ'ЯЗАНИХ ІЗ ЗАВОЛОДІННЯМ СПАДКОВИМ МАЙНОМ.....641

Загородній Андрій Ігорович

ЦИФРОВА ПЛАТФОРМА ДЛЯ КООРДИНАЦІЇ ДІЙ СЛІДЧОГО, ОПЕРАТИВНОГО ПРАЦІВНИКА ТА ЕКСПЕРТА.....643

Зозола Юлія Анатоліївна

КРИМІНАЛІСТИЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА ОСОБИСТОСТІ ЗЛОЧИНЦІВ, ПРИЧЕТНИХ ДО ВЧИНЕННЯ КОРИСЛИВИХ ЗЛОЧИНІВ В УМОВАХ ВОЄННОГО АБО НАДЗВИЧАЙНОГО СТАНУ.....646

Кіліміченко Сергій Олегович

ДО СУТНОСТІ ПОНЯТТЯ КРИМІНАЛІСТИЧНОЇ ХАРАКТЕРИСТИКИ ПРОТИДІЇ РОЗСЛІДУВАННЮ ОРГАНІЗОВАНОЇ ЗЛОЧИННОЇ ДІЯЛЬНОСТІ.....648

Кіліміченко Христина Юріївна

ВИКОРИСТАННЯ ЕМОЦІЙНИХ ЧИННИКІВ І СІМЕЙНИХ ЗВ'ЯЗКІВ ПІД ЧАС ДОПИТУ ЖІНОК, ЯКІ ВЧИНЯЮТЬ ЗЛОЧИНИ ПРОТИ ОСНОВ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ: ДОПУСТИМИЙ ТАКТИЧНИЙ ПРИЙОМ ЧИ ЗАБОРОНЕНИЙ ЗАКОНОДАВСТВОМ.....651

Ляховецький Сергій Олександрович

ДО ПОНЯТТЯ СПЕЦІАЛЬНИХ ЗНАНЬ ПІД ЧАС РОЗСЛІДУВАННЯ ДОВЕДЕННЯ ДО САМОГУБСТВА.....654

Манжос Кирило Олегович

ОСОБЛИВОСТІ СУЧАСНИХ СПОСОБІВ ВЧИНЕННЯ ШАХРАЙСТВ656

Мунтяну Юліан Іванович

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ТИПОВИХ СЛІДЧИХ СИТУАЦІЙ ПОЧАТКОВОГО ЕТАПУ РОЗСЛІДУВАННЯ ЗАХОПЛЕННЯ ЗАРУЧНИКІВ.....658

Паламарчук Олексій Олександрович

ЗНАЧЕННЯ ТАКТИЧНИХ ОПЕРАЦІЙ ПІД ЧАС РОЗСЛІДУВАННЯ КВАРТИРНИХ КРАДІЖОК, ВЧИНЕНИХ ОРГАНІЗОВАНИМИ ЗЛОЧИННИМИ УГУРУПОВАВАННЯМИ.....661

Радецький Сергій Віталійович

ТИПОВІ СЛІДЧІ СИТУАЦІЇ ПОЧАТКОВОГО ЕТАПУ ПІД ЧАС РОЗСЛІДУВАННЯ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ, ЩО ВЧИНЯЮТЬСЯ ПРОТИ ЖУРНАЛІСТІВ У СУЧАСНИХ УМОВАХ.....664

Стародубов Олександр Сергійович

ТАКТИЧНА ОПЕРАЦІЯ ЯК ІНСТРУМЕНТ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДОКАЗОВОЇ ЗАВЕРШЕНОСТІ РЕЗУЛЬТАТІВ НЕГЛАСНИХ СЛІДЧИХ (РОЗШУКОВИХ) ДІЙ.....667

Черниш Юрій Петрович

ДО ПОНЯТТЯ СУТНОСТІ СЛІДЧОЇ СИТУАЦІЇ ПІД ЧАС РОЗСЛІДУВАННЯ КОНТРАБАНДИ КУЛЬТУРНИХ ЦІННОСТЕЙ.....670

ІМЕННИЙ ПОКАЖЧИК УЧАСНИКІВ КОНФЕРЕНЦІЇ.....675

Ерофеева Ольга Сергіївна

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
аспірантка кафедри криміналістики, судових експертиз та поліграфології*

ПРИЧИНИ ЗЛОЧИННОГО ПОСЯГАННЯ В КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕННЯХ, ПОВ'ЯЗАНИХ ІЗ ЗАВОЛОДІННЯМ СПАДКОВИМ МАЙНОМ

Питання причин злочинного посягання у кримінальних правопорушеннях, пов'язаних із заволодінням спадковим майном є доволі актуальним у наш час, що зумовлено насамперед високим рівнем латентності даної категорії кримінальних правопорушень. Дослідження причин злочинного посягання дозволяє попередити вчинення цих кримінальних правопорушень на ранньому етапі, сприяє ефективному розслідуванню правопорушень.

Аналізуючи наявні наукові точки зору, слід згадати думку Ю. С. Лимаренко, який розглядає під причинами та умовами злочинності «комплекс зовнішніх і внутрішніх причин та умов, явищ та процесів, що пов'язані один з одним та у своїй сукупності обумовлюють злочинність та її прояви» [2, с. 209]. О. М. Джу-жа, П. П. Михайленко вбачають, що причини – це ті процеси і явища, які породжують злочинність як свій безпосередній наслідок [3, с. 215].

Серед найпоширеніших причин злочинного посягання у кримінальних правопорушеннях, пов'язаних із заволодінням спадковим майном, можна виокремити економічні, соціально-психологічні, правові та організаційно-технічні. Більшість злочинів даної категорії мають корисливий мотив вчинення. Так у справі Індустріального районного суду міста Дніпра № 202/14407/23 від 11 березня 2026 року причинами злочинного посягання був корисливий мотив незаконного збагачення, а саме заволодіння авторинком, ринком та іншою нерухомістю, які належали ПП «ОСОБА_8».

Аналіз матеріалів справи Вознесенівського районного суду міста Запоріжжя № 335/8449/25 від 6 березня 2026 року дозволяє серед економічних причин вчинення злочинів виділити миттєве збагачення злочинців, наявність у злочинця великих боргів або відсутність стабільного доходу, можливість швидкого перепродажу «злочинного» майна через добросовісних набувачів. Так у даній справі вчинення кримінального правопорушення кваліфікується за ч. 4 ст. 190 Кримінального кодексу України як шахрайство, вчинене в особливо великих розмірах. Це насамперед вказує на те, що об'єктом посягання є дуже дороге майно, яке в двісті п'ятдесят і більше разів перевищує неоподатковуваний мінімум доходів громадян на момент вчинення кримінального правопорушення [1]. Прагнення до високого прибутку нівелює в очах злочинця ризик суворого кримінального покарання.

Не менш важливими для розслідування кримінальних правопорушень є вивчення та дослідження соціально-психологічних причин посягання. Ці причини стосуються міжособистісних відносин та морального стану суспільства. Серед

них можна виокремити конфлікти між спадкоємцями та спадкодавцем, пріоритет матеріальних благ над моральністю, нехтування або незнання законних процедур прийняття спадщини, переконання злочинця у можливості уникнення відповідальності, самотність, довірливість, правова неграмотність спадкоємців. Прикладом соціально-психологічних причин посягання є справа № 335/8449/25 від 6 березня 2026 року, де стороння ОСОБА_8, із підробленим заповітом на користь малолітньої ОСОБА_9 використала смерть ОСОБА_6. ОСОБА_8 прагнула шляхом своїх протиправних дій незаконного збагачення, нехтуючи моральними засадами, наявністю законної спадкоємиці ОСОБА_5. ОСОБА_8 зловживала довірою та розраховувала на те, що законна спадкоємиця ОСОБА_5 не зможе оперативно перевірити факт наявності заповіту, який «раптово» з'явився в іншому регіоні [1].

Доволі частими причинами вчинення злочинів даної категорії є також недоліки в законодавстві та діяльності державних органів. Детермінантами для вчинення кримінальних правопорушень даної категорії є недосконалість окремих процедур оформлення спадкових прав та контролю за ними, можливість тривалого неоформлення спадщини, прогалини в законодавстві, можливість маніпуляцій із даними в реєстрах, відсутність єдиної бази зразків підписів та відбитків печаток, відсутність професійної етики деякими нотаріусами, що проявляється у наявності випадків співпраці нотаріусів зі злочинними угрупованнями. Прикладом правових причин злочинного посягання є справа № 335/8449/25 Вознесенівського районного суду міста Запоріжжя від 6 березня 2026 року, де злочинець використав бланк нотаріуса з Маріуполя (бланк серії НРО № 609772, посвідчений приватним нотаріусом Маріупольського районного нотаріального округу Донецької області ОСОБА_10, реєстровий № 3731) розраховуючи на технічно ускладнену або навіть неможливу перевірку оригіналів документів з таких регіонів [1].

Організаційно-технічні причини стосуються насамперед механізмів фіксації та реєстрації прав. Ключовими проблемами тут є відсутність оперативної взаємодії між реєстрами та складність проведення експертиз. Яскравим прикладом організаційно-технічних причин злочинного посягання у кримінальних правопорушеннях, пов'язаних із заволодінням спадковим майном є справа Вознесенівського районного суду міста Запоріжжя № 335/8449/25 від 6 березня 2026 року. У справі «досудовим розслідуванням було встановлено, що до Спадкового реєстру були внесені несанкціоновані зміни щодо заповіту № 68886852 від 20.12.2021». У справі вказано на використання шкідливого програмного забезпечення, що було надіслано нотаріусам ОСОБА_11 та ОСОБА_12 на електронну пошту. Система дозволила змінити дані в реєстрі (щодо заповідача та майна), і ці зміни були помічені лише тоді, коли нотаріус у Запоріжжі виявив розбіжності між початковим запитом та пред'явленим «оригіналом» [1]. Ця справа підтверджує, що система Спадкового реєстру має технічну вразливість, що дозволяє можливість віддаленого втручання через робочі місця нотаріусів та відсутність автоматизованого

контролю, який би миттєво реагував на розбіжності між первинними документами та внесеними змінами.

Для мінімізації вищезазначених ризиків необхідно: посилити кримінальну відповідальність за кримінальні правопорушення, пов'язані із заволодінням спадковим майном, інтегрувати цифрові бази даних (РАЦС, нотаріат, судовий реєстр) для автоматичного виявлення суперечностей, підвищувати рівень правової освіти вразливих верств населення. Такий підхід зумовить ефективну стратегію захисту спадкових прав, що в подальшому сприятиме зміцненню правопорядку у процесі спадкування.

Отже, як свідчить практика, вчинення кримінальних правопорушень у цій сфері часто зумовлене не єдиним чинником, а є результатом взаємозалежності декількох вище досліджених причин.

Список використаних джерел:

1. Вознесенівський районний суд міста Запоріжжя. Ухвала від 6 березня 2026 р. Справа № 335/8449/25. Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/134679845> (дата звернення: 16.03.2026).
2. Лимаренко Ю. С. Детермінанти домашнього насильства на мікрорівні (за матеріалами харківського регіону). *Юридичний науковий електронний журнал*. 2022. № 3. С. 208–210.
3. Шмаль Л. Причини та умови злочинів у сфері службової діяльності і професійної діяльності, пов'язаної з наданням публічних послуг. *Науковий часопис Національної академії прокуратури України*. 2014. № 1. С. 212–217.

Ключові слова: кримінальне правопорушення, причини злочинного посягання, спадщина, шахрайство, підроблення документів.

Key words: criminal offense, reasons for criminal encroachment, inheritance, fraud, forgery of documents.

Загородній Андрій Ігорович

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
аспірант кафедри криміналістики, судових експертиз та поліграфології*

ЦИФРОВА ПЛАТФОРМА ДЛЯ КООРДИНАЦІЇ ДІЙ СЛІДЧОГО, ОПЕРАТИВНОГО ПРАЦІВНИКА ТА ЕКСПЕРТА

Важливою складовою належного забезпечення здійснення досудового розслідування є успішна та якісна взаємодія між учасниками провадження. Насамперед це стосується координації діяльності слідчого, оперативних працівників та експертів, які виконують різні за змістом, але взаємопов'язані функції у процесі встановлення обставин кримінального правопорушення. Ефективність такої взаємодії значною мірою залежить від своєчасного обміну інформацією,